

Gemeente van Christus,
het bekende lied van Jesaja over de wijngaard
begint vrolijk en bijna dertel:
'Voor mijn geliefde wil ik zingen,
het lied van mijn lief en zijn wijngaard'.
De toonsetting doet denken aan Hooglied
en aan een huwelijksfeest,
waarop gezongen wordt,
door wie precies, weten we niet,
de bruidegom, de vriend van de bruidegom,
of een profeet.
De inzet is lieflijk en melodieus.
Gezongen wordt er, en hoe!

Maar als je dan leest en beseft
waar het over gaat in dit lied,
over de wijngaard van de HEER,
die grootse plannen en grote verwachtingen had
van zijn wijngaard,
die omslaan in teleurstelling en woede,
als de wijngaard niets blijkt op te brengen
dan onbruikbare 'stinkbessen',
zoals de Naardense Bijbel vertaalt,
dan krap je je wel even achter de oren...

Op een feest, een huwelijksfeest worden weleens
smartlappen gezongen, zoals de nar en de troubadours
dat deden aan de bloeiende vorstenhoven.
Een tegenstem tegen de hoofdrichting in.
We weten ook, dat op een joodse bruiloft
een glas wordt stukgetrapt
om het komende leed als het ware voor te zijn.
En zegt het spreekwoord niet:
scherven brengen geluk? Mazzel tov.
Wapen je maar alvast tegen wat je mogelijk te wachten staat;
telt een voorbereid mens niet voor twee?

Zo zou je vanuit de lichte beginverzen
héél het lied van Jesaja 2 over de wijngaard des Heren
lichtvoetig kunnen opvatten
als een soort cabaret;
de schrijver lokt een reactie uit
en lijkt ook wel een beetje te overdrijven

wanneer hij beschrijft hoe de landheer
een wijngaard plant, de stenen van de akker verwijderd,
een edele druivensoort aanplant,
een perskuip uithakt
en een wachttorens bouwt.
Dat laatste is overdreven, volgens sommige bijbeluitleggers.
Een stuk overdreven veiligheid,
zoals in veler ogen de muur die Netanyahu om het joodse
grondgebied heeft laten bouwen overdreven is, 'overdreven veiligheid,'
die het leven in de Palestijnse gebieden
versnipperd en belemmert.

Is die wijngaard, waarvan Jesaja moet profeteren:
dat de HERE Sebaot, de HERE der Heerscharen,
'de Ene, de Omschaarde,' vertaalt Naarden,
die zal neerhalen en verwoesten,
een dreigement, dat met de verwoesting van Jeruzalem
en de daarop volgende ballingschap werkelijkheid werd?
Voor wie of wat staat die wijngaard?
En op de achtergrond die andere wijngaard
in hoofdstuk 27, in het lied van hoop dat daar klinkt?

In de uitleg kunnen we vier toepassingen onderscheiden,
en het is goed die alle vier een kans te geven.
Vaak heeft een Bijbeltekst niet één betekenis,
mono-rechtdoor, hupsakee de Biblebelt op,
maar meerdere lagen en betekenissen.

1. Een eerste uitleg zeg,
voordat meteen op het volk Israël gewezen wordt,
die akker, dat is de wereld
en die wijngaard, dat zijn wij mensen.
Dan gaat dit lied over hoe wij mensen
op deze aarde leven,
hoe wij met Gods Schepping
en met elkaar omgaan.
Waarbij Gods profeet kritisch zegt, op het eind:
Het lijkt er niet op, zoals het toegaat in de wereld.
Het lijkt er niet op, zoals het in de samenleving toegaat.
Het lijkt er niet op mensen met elkaar omgaan.
'Hij verwachtte goed bestuur, maar zie het was bloedbestuur;
rechtsbetrachting, maar zie, het was een rechtsverkrachting.'
Dan wordt de bijl door de profeet
uiterst kritisch, zoals later door Johannes de Doper,
aan de wortel van de boom gelegd,
en is er geen andere uitweg en mogelijkheid,

willen wij nog tot het hoopvolle lied
van de wijngaard in Jesaja 27 geraken,
dan dat wij ons omkeren en bekeren.
Zo kan het niet langer!
Jesaja 2 is oproep en prediking,
met als doel onze omkeer,
wil de akker van de deze wereld
en de wijngaard van onze samenleving
geen stinkbessen opbrengen,
maar leefbaar zijn voor iedereen,
zoals Eberhard van der Laan in woord en voorbeeld liet zien.

2. Een tweede uitleg, die ook sterk overkomt,
is de uitleg die zegt, en zo zegt de tekst zelf het eigenlijk ook:
die wijngaard waaraan zoveel zorg is besteed,
dat is Juda, dat is Jeruzalem,
daarbij gaat het om het geding tussen God en Israël.
Waarbij je ook moet zeggen:
Het is geen afrekening, maar prediking;
Het is oordeel, maar geen vernietiging.
Zoals je soms iemand op school moet straffen,
flink zelfs, maar het blijft een leerling.
De grote joodse geleerde Martin Buber schijft in 1938,
als het al gist en woelt in Duitsland en Europa:
dat driegende neerhalen van de wijngaard
moeten we verstaan als 'abweiden' –
er vindt wel kaalslag plaats, maar
'ein Struck bleibt in den Boden'.
Het gaat niet om vernietiging, maar om 'reductie'.
Als je deze woorden hoort
tegen de achtergrond van het lot
van het joodse volk,
de jacht op de joodse medeburgers,
concentratiekampen en vernietigingskampen,
dan zijn die woorden van Buber
van grote kracht en intense betekenis:
er zal een stronk in de aarde achterblijven,
al wordt de wijngaard neergehaald en verwoest.
Als je maar stil vertrouwt - op God,
zoals Buber schrijft.

Zo kun je het ook in je leven meemaken.
Dat de snoeischaar erin gaat, om zo te zeggen.
Dat je geknipt en geschoren wordt,
door ziekte, werkeloosheid of een echtscheiding,
beproofd en verzocht,

gekort of gekortwiekt,
maar bij dat alles en in dat alles mag ervaren
dat je stevig geworteld staat en geplant,
en dat uit een afgehouden wortel of stam,
zoals Jesaja 11 letterlijk, uiterst hoopvol zegt,
nieuw leven, een nieuwe toekomst kan voortkomen.
Het ontstaan van de staat Israël
na de verschikkingen van de Tweede Wereldoorlog
is stellig zo'n vrucht is,
het grootste wonder van de 20^e eeuw.

Intussen mag van de huidige Israëlitische regering
dan wel goed bestuur verwacht worden
in plaats van bloedbestuur,
zoals van elke regering op aarde:
het handhaven en omarmen van het recht
ook door de nieuw kabinet komende week,
zodat er voor ieder ruimte is om te leven.

3. Een derde uitleg betreft het lied van Jesaja op onszelf.
Je kunt zeggen: die akker, dat is de wereld, of ook het volk Israël,
maar wat verwacht God van ons?
Wat zijn zijn gerechtvaardigde verwachtingen
ten aanzien van onze levenswijze en verantwoordelijkheid voor elkaar?
Zijn wij goede rentmeesters en stedehouders?
Groeien en bloeien wij als zijn planting op zijn wijngaard?
De gemeente van Zandvoort als 'wijngaard des Heren'?
Het is ons allemaal gezegd.
Het is ons allemaal verkondigd
en in de meeste gevallen ook voorgedaan en voorgeleefd.
Maar wat doen wij ermee? Op onze beurt? In onze generatie?
Waarom is te merken dat wij christen zijn,
de weg van Jezus Christus belijden en volgen?
Wordt van ons niet verwacht
dat wij in ons leven,
hoe kleinschalig misschien ook of gebrekkig
het recht zullen zoeken? Doen wat goed is?
Dat wij op onze beurt de stenen van de akker rapen
en met liefde en voorzichtigheid
de zwakke wijnstokken leiden en beschermen?
Iets anders in ieder geval dan doordraven en doorbanjeren
op de golven van het huidige individualisme.
Van een schrikbarend individualisme,
dat bepaald niet de vruchten opbrengt van de Geest...
met leidt tot verharding en verruwing.

4. Ik kom bij een vierde uitleg,
de uitleg die zegt, het thema van teleurstelde verwachting,
zoals dat in het lied van de wijngaard aan de orde is,
met op de achtergrond weliswaar dat tweelinglied
over Gods hoop en zorg rond de wijngaard in Jesaja 27,
maar niettemin, teleurstelling:
dat komt toch vaak genoeg in het leven voor?
Hoeveel ouders hadden en hebben geen grote verwachtingen
van het gezinsleven, hun partner en hun kinderen?
Maar hebben in de praktijk moeite genoeg
om hun handen niet van ze af te trekken,
uit teleurstelling over het feit dat ze niet de vruchten hebben opgebracht,
die je graag gezien hadden,
zodat je je net als de landman in de gelijkenis bij Lucas afvraagt,
en misschien óók wel getuigen daarbij oproept
in de vorm van vrienden, burenen of familie, zoals bij Jesaja:
wat heb ik niet gedaan, om het tot een succes te maken?
Wat meer had ik moeten doen om betere vruchten te vinden?
Was mijn verwachting, was onze verwachting niet gerechtvaardigd... enz.?
En misschien zin je dan ook wel op maatregelen,
financieel of anderszins, om je terug te trekken
en de boel de boel te laten.

Voordat je dat dat doet, lees dan eerst Jesaja 27 nog eens.
En de gelijkenis uit Lucas 13.
Over de enorme liefde en zorg die daaruit spreekt.
'Ik de HEER houd de wacht over mijn wijngaard,
steeds opnieuw bevloei ik hem'.
Geeft ons dat niet de goede houding?
Steeds opnieuw! En uit genade?
Het is niet zo dat 'alles heus wel weer goed komt.'
Dat is naïef om te denken.
Maar je kunt wel steeds opnieuw de zorg op je nemen
voor je partner of je kind, voor je buurvrouw of een tobvende ouder,
voor de mensen op je weg,
in het ziekenhuis of hospice,
in het onderwijs of bij de politie.
Steeds opnieuw kun je en mag zorgen en zoeken
het recht van de ander,
het recht van wie jou is toevertrouwd.
In 'goed bestuur en rechtsbetrachting'
de weg ten leven gaan, die Jezus ons gewezen heeft
en waarop hij ons voorgaat,
met geduld en volharding,
opdat wij hem als zijn leerlingen
op zijn weg volgen, deze dag en alle dagen.
Amen.